

'Het Zandkasteel' verscheen eerder bij uitgeverij Balans
met ISBN 9789460032080

© 2009-2025 Ton van der Lee
Alle rechten voorbehouden

www.gigaboek.nl

ISBN 97885485575

Voorwoord

'Het Zandkasteel' werd geschreven in een tijd dat het relatief goed ging met Mali. Toen ik me in 1999 in Djenné vestigde was de eerste democratisch gekozen president van het land, Alpha Oumar Konaré, juist aan zijn tweede termijn begonnen.

Mali werd internationaal beschouwd als een van de meest stabiele en democratische landen van Afrika.

De sfeer was optimistisch. Er heerste enige welvaart, steeds meer kinderen gingen naar school en in de toekomst zou alles alleen maar beter worden.

De gemeenschap van het diep in de binnenlanden gelegen Djenné was nog zeer traditioneel. De familie en de groep gingen boven het individu en onderlinge solidariteit was vanzelfsprekend. De verschillende etnische groepen gingen harmonisch met elkaar om.

Oude culturele waarden speelden een grote rol en de islam werd geïmplementeerd met een grote mate van tolerantie.

Als enige westerling die permanent in deze gemeenschap woonde deed ik vanaf het begin mijn uiterste best om te integreren door de taal en de gewoontes te leren.

Vanaf het begin kon ik rekenen op een enorme welwillendheid en nadat ik de taal eenmaal machtig was geworden, openden zich alle deuren voor mij. Ik werd zonder reserve of achterdocht opgenomen in de samenleving van Djenné.

Het was een periode van vrede en toenemende welvaart voor Mali en van groot persoonlijk geluk voor mij.

Tegenwoordig, ruim vijftientig jaar later, is alles anders.

Oprukkende rebellen die vaak zijn geïnspireerd door een radicale islamitische ideologie maken het noorden en oosten onveilig. Ze roven en plunderen en moorden hele dorpen uit. Ook dorpen in de directe omgeving van Djenné worden regelmatig aangevallen.

Het was een van de redenen dat ik in 2007 tot mijn verdriet moest besluiten om Djenné, haar bewoners en mijn huis, alles waar ik zielsveel van was gaan houden, te verlaten.

Het Malinese leger en de westerse troepen van de Verenigde Naties onder leiding van Frankrijk konden weinig tegen de rebellen uitrichten. Er vonden twee militaire staatsgrepen plaats en de huidige machthebbers wendden zich tot Rusland, dat ook weinig blijkt te kunnen doen.

Mali is kortom niet meer democratisch en uiterst onstabiel.

Hopelijk breken er in de nabije toekomst betere tijden aan voor dit prachtige land met zijn fantastische inwoners.

Ton van der Lee, 2025

Hoofdstuk 1

Salvador Dali draagt een purperen gewaad dat tot zijn voeten reikt. Het is bestikt met goudborduurssel. In zijn hand heeft hij een antieke staf, die is beschilderd met miniaturen.

Hij draait zijn snorpunten op, en vertelt trots dat de staf is gemaakt voor Catherina de Medici, heerseres van Florence.

‘Sindsdien is hij alleen in het bezit geweest van de groten der aarde,’ zegt hij met een snoeverig gebaar. ‘Zoals ik.’

Ik knik en kijk om me heen. We staan in de patio van het huis waar Dali al meer dan veertig jaar woont met Gala, zijn vrouw en zijn muze. Het uitzicht op de baai van Port Lligat ken ik van zijn schilderijen, net als de naakte rug van Gala voor het open raam. Ze lacht en zegt iets tegen James, mijn vriend uit Amsterdam.

Dali somt op welke groten der aarde hij tot zijn vriendenkring rekent. Mae West, de koning van Italië, Mick Jagger, Franco, Picasso, Walt Disney... de lijst is lang, en volgens mij is de helft allang dood. Terwijl hij doorpraat bewonder ik de omgeving.

Het hele huis van Dali is een kunstwerk. Het is op zo’n manier geconstrueerd dat het de stemmingen van de bezoeker manipuleert. Aan de buitenkant geven de hoge muren met de witte kantelen, de twee reusachtige gespleten hoofden en het enorme ei op de hoektoren een vervreemdend gevoel, alsof de grote houten voordeur toegang geeft tot een bizar universum, waar andere wetten heersen dan in de gewone, saaie buitenwereld.

En zo is het ook. Als ik de hal met de reusachtige opgezette ijsbeer binnenkom weet ik het onmiddellijk: hier is alles anders. De beer heeft in zijn rechterpoot een lamp, en is behangen met kettingen en medailles. Tussen zijn poten staan paraplu’s, op de grond ligt een tijgervel. Overal zie ik opgezette dieren, een arend, drie zwanen, een uil met een duif in zijn klauwen.

Achter me sluit de secretaris van Dali de deur geruisloos. De schilder staat ons op te wachten in de grote ovale woonkamer, een kleine, gebogen gestalte met een mysterieuze glimlach. Dali is oud, hij moet al tegen de zeventig zijn en maakt een breekbare indruk.

Hij kijkt ons indringend aan en zwijgt, alsof hij een reactie wil uitlokken. Alsof hij ons op de proef stelt.

Ik ben amper negentien jaar oud, ik ben aan de Spaanse kust op vakantie met mijn vrienden Fred en James. We kamperen hier vlakbij, en hebben gisteren uit baldadigheid aangebeld bij het huis van de meester. Het is berucht om de wilde feesten die Dali en Gala er organiseren voor de inter-

ationale jetset, maar een gewone sterveling heeft er weinig te zoeken.

De metalige klank van de bel sterft weg in de hal, en we draaien ons al om, als we plotseling voetstappen horen. De deur gaat op een kier open, en een man met een stoffig colbert en een grote bril vraagt in het Spaans wat we willen.

‘Wij willen Dali ontmoeten,’ antwoord ik snel.

De man neemt ons uitgebreid op, vooral James wordt van top tot teen bestudeerd, en steekt dan zijn hand op.

‘Een moment.’

We kijken elkaar verbijsterd aan. We worden niet onmiddellijk weggejaagd.

Even later krijgen we het gevoel dat we worden geobserveerd. We beginnen ons ongemakkelijk te voelen. De zon is heet, we zweten, we hebben dorst. Eindelijk komt de man met de bril terug.

‘Morgen twaalf uur,’ zegt hij kortaf, en slaat de deur dicht.

Een dag later staan we oog in oog met de legende. Zwijgend.

Het komt niet in me op om mijn hand uit te steken en me voor te stellen. Te banaal. Dali verwacht iets bijzonders. Waarom heeft hij ons uitgenodigd?

Er gaat een deur open en Gala komt binnen. Haar lange, grijs doorschoten haar golft langs haar brede Slavische jukbeenderen, ze draagt veel make up, en een golf van muskusparfum rolt door de kamer. Ze keurt mij geen blik waardig, maar loopt over de middeleeuwse gobelin die de grond bedekt recht op James af.

‘Zin in een glas champagne? Het staat koud,’ zegt ze in het Engels, met een zwaar Russisch accent.

Ze pakt zijn hand en hij laat zich zonder een woord meevoeren. Nu weet ik waarom we hier zijn uitgenodigd. James is lang, hij is blond, zijn ogen zijn blauw, hij is mooi.

Dali kijkt het stel na met een vreemde uitdrukking op zijn gezicht. Ik zie jaloezie en berusting, en tenslotte, als de deur al dicht is, verlangen.

Hij maakt een hoffelijk gebaar in onze richting.

‘Ook een glas champagne? Op de patio?’

Aanvankelijk hebben we geen gesprek. Het is een monoloog, eenrichtingsverkeer. Dali heeft last van grootheidswaanzin. Hij somt een lange lijst successen op, noemt de prijzen die hij voor zijn schilderijen heeft gekregen, hij prijst zichzelf aan alsof hij zich moet verkopen, aan mij, een studentje uit Amsterdam.

Maar als hij merkt dat mijn aandacht verslapt en mijn blikken over de patio dwalen, houdt hij plotseling zijn mond.

En bij zijn volgende opmerking wordt hij een mens. Hij gaat naast me zitten, legt zijn hand op mijn knie, en knikt met zijn hoofd richting de conversatiekamer van zijn vrouw.

‘Het doet me pijn, elke keer weer. Maar ze heeft het nodig.’

Ik weet niet wat ik moet zeggen.

‘Hoe vind je het huis?’ vervolgt hij. ‘Ik werk er al meer dan veertig jaar aan. Ik ben begonnen met een vissershut. Ik hou misschien nog wel meer van mijn huis dan van Gala.’

Ik weet wel wat over Dali, op mijn kamer heb ik een poster van hem, net als veel andere studenten. Het is midden jaren zeventig, de tijd van hasj en psychedelische rock, en de populariteit van Dali is op een hoogtepunt. Ik ken de geschiedenis van zijn huis. Ooit heeft hij aan de eenzame baai van dit gehucht een vervallen vissershut gekocht. Hij verbouwde het, kocht het huisje ernaast, en nog een, en nog een. Hij verbond de huizen onderling, bouwde er een verdieping op, plakte er vreemdsoortige bouwsels aan, en langzamerhand ontstond er een grillig kasteel vol trappen, binnenplaatsen en terrassen.

‘Ik ervaar het als een droom,’ zeg ik.

Dali lacht tevreden.

‘Dat moet ook. Neem deze patio. Die heb ik zo aangelegd dat je ruimtelijke gevoel erdoor wordt verstoord. Zodat je je licht ongemakkelijk gaat voelen.’

Hij staat op en loopt naar een van de muren, waar een fontein in de witte kalksteen gemetseld is.

Als ik dichterbij kom, zie ik dat de hele fontein onder een schuine hoek aan de muur is bevestigd, zodat het perspectief wordt vervormd.

‘Zie je,’ zegt Dali trots. ‘Zo is alles hier. Kom.’

We lopen naar boven. Op het dakterras is een zwembad in de vorm van een reusachtige penis. Ernaast staat een half in de grond gezakte telefooncel, en boven een stapel Arabische kussens welft zich een witte koepel.

Koel water klatert uit porseleinen zwanen in het blauwe zwembad.

‘Dit huis groeit met me mee, al die jaren al,’ zegt Dali. ‘Ken je het spreekwoord? “Toon me je huis, en ik toon je jezelf”. Een huis is de uitdrukking van het karakter en de smaak van de eigenaar, van zijn hele persoonlijkheid.’

We kijken uit over de baai van Port Lligat. Dali zwijgt. Ik begrijp wat hij bedoelt. Zijn huis is een kunstwerk, een reusachtige sculptuur waar hij al die jaren aan heeft gewerkt, waar hij zich iedere keer opnieuw in heeft uitgedrukt. En het zal nooit klaar zijn. Plotseling overvalt me een diep verlangen.

‘Ooit wil ik ook zoiets bouwen,’ zeg ik in een opwelling.

Dali kijkt me aan. Hij lacht me niet uit.

‘Dat kan je ook. Ieder mens is een god.’

Hij pakt een stuk papier en tekent in een paar grove streken een gebouw met onregelmatige torens, een zuilengalerij, een ronde poort en bizarre dakornamenten. Een droomkasteel. Nergens is een rechte lijn te bekennen, het lijkt wel of alles half gesmolten is.

Het treft me recht in mijn hart en lijkt iets wakker te maken dat diep in me lag te sluimeren. Lang vergeten dromen komen naar de oppervlakte.

‘Zoiets?’

Ik knik sprakeloos.

‘Ergens in een afgelegen streek van Afrika bouwen ze zo. Ik ben er nooit geweest. Heb het niet gehaald. Nu ben ik te oud.’

Hij steekt me het papier toe.

‘Volg je droom.’

Dakar is heet, Dakar is smerig, Dakar is een hel van stof en lawaai.

Het is ruim twintig jaar geleden dat ik met Dali champagne dronk op zijn patio aan de Catalaanse kust. Inmiddels is hij dood, zijn vrouw was hem al voorgegaan. Maar ik ben die middag nooit vergeten. Ik ben de afgelopen jaren veel in Afrika geweest. Ik heb tienduizenden kilometers gereisd, ik heb gezworven en gezocht. Gezocht naar de plek waar ik mijn droomkasteel zou kunnen bouwen. Ik heb lange reizen door de Sahara gemaakt en de oerwouden van West-Afrika doorkruist. Ik heb de kusten van Oost-Afrika verkend, van de Rode Zee tot Zanzibar, van Malindi tot Mozambique. Ik heb bijna drie jaar in de woestijn van Namibië gewoond. Maar nergens vond ik de plek waar Dali me heen stuurde, op die zonnige middag in een ver verleden. Ditmaal ben ik vastbesloten hem te vinden.

Ik veeg het zweet van mijn voorhoofd, en hijs mijn tas over mijn schouder. Ik wil snel weg uit Dakar. Het is pas negen uur maar de zon is onbarmhartig. Ik baan me een weg tussen de marktvrouwen die op de grond zitten met schalen vlees, groente, fruit en pinda's en hun waren met schelle stem aanprijzen. Zware vrachtauto's denderen vlak langs de markt en de lucht is blauw van de uitlaatgassen. Bedelaars in lompen strekken hun handen naar me uit, een jongetje trekt aan mijn tas, hij wil hem voor me dragen. Een man die is behangen met honderden horloges, allemaal even goedkoop, verspert me de weg.

‘*Mille francs, mille francs,*’ fluistert hij vertrouwelijk, alsof ik de enige ben aan wie hij zijn waar voor zo'n lage prijs mag aanbieden.

Ik loop om hem heen, naar de busjes die in de schaduw van een stoffige

rij platanen op klanten staan te wachten. In de verte zie ik de haven, het water van de Atlantische Oceaan glinstert felblauw. Aan de horizon ligt het eiland Gorée, waar talloze slaven aan hun reis naar de nieuwe wereld zijn begonnen. Het slavenhuis is een beroemd pelgrimsoord voor zwarte Amerikanen.

Ik zal het niet bezoeken. Ik heb geen afspraken, niemand weet dat ik hier ben. Ik moet niets, ik mag alles. Maar toch voel ik dat ik geen moment mag verspillen. Mijn tijd raakt op.

In elk busje kunnen 16 personen. Officieel. In werkelijkheid zijn het er meer dan dertig. Ik heb een kaartje gekocht naar St. Louis, aan de grens met Mauretanië, waar je goedkoop aan een tweedehands auto kunt komen. En wacht op het vertrek. De chauffeur is nergens te bekennen. Als alle kaartjes zijn verkocht, zal er een jongetje worden gestuurd om hem te halen. Hij zit waarschijnlijk ergens te dobbelen in een theehuis bij de markt. Of te discussiëren over de kansen van de paarden, vanmiddag in Parijs. Volgens de islam is gokken verboden, maar niets doet een Senegalees zo graag als wedden, op paarden, op kaarten, op het aantal mango's in een rieten mand.

Na een uur is nog maar de helft van de kaartjes verkocht. Ik realiseer me dat het nog heel lang gaat duren voor we kunnen vertrekken. Iets verderop staan een paar haveloze taxi's. Een van de chauffeurs sloft op me af.

'Mon ami, waar ga je heen?' vraagt hij in het Frans.

Ik haal mijn schouders op.

'Naar St. Louis, misschien. Hangt ervan af.'

Hij noemt een duizelingwekkend bedrag. Ik reageer niet. De man draait zich om, loopt weg en komt bijna onmiddellijk weer terug. Hij halveert zijn prijs.

'De bus is goedkoper,' zeg ik, en buk me om mijn tas op te pakken.

'Wacht even,' zegt de chauffeur, en legt zijn hand op mijn arm.

'Kunnen we andere passagiers meenemen, onderweg? Dan kan ik mijn verlies goedmaken.'

Ik zet mijn tas weer neer. Ik moet vooral niet laten merken dat ik erg graag wil vertrekken, en noem een absurd laag bedrag, twee keer de prijs van een buskaartje.

De man, die een muts en een versleten colbert draagt, krabt in zijn korte baardje, steekt een goedkope Liberté sigaret op en kijkt me diep beledigd aan.

'En moeten mijn kinderen dan vanavond niet eten?'

Ik keer de rechterzak van mijn spijkerbroek, waar alleen maar wat pinda's in zitten, met een demonstratief gebaar binnenstebuiten.

‘Ik heb zelf nauwelijks te eten,’ zeg ik, ‘kijk maar.’

Een paar pinda's vallen op de grond en worden weggegrist door twee zwerfkinderen, die onze onderhandelingen nauwlettend hebben gevolgd. Met grote ogen wachten ze af hoe de chauffeur op mijn leugen zal reageren.

Hij lacht.

‘Iedereen weet dat alle blanken rijk zijn.’

‘Dat denken jullie, jullie zien alleen de rijke blanken maar, die genoeg geld hebben voor een vliegticket. Bij ons blijven de armen thuis.’

Nu heb ik mezelf meteen schaakmat gezet.

‘En jij dan? Jij bent dus niet arm,’ zegt de man grijnzend.

‘Maar ook niet rijk.’

Nu is het mijn zet. Ik verdubbel mijn prijs.

‘Je bent mijn eerste klant vandaag,’ zegt de chauffeur. ‘En ik wil vroeg thuis zijn, mijn dochttertje is ziek. Dus vooruit. Doe er nog 5000 francs bij, dan vertrekken we meteen. Maar als we onderweg klanten tegenkomen neem ik ze mee.’

‘Tweeduizend,’ zeg ik, en pak mijn tas op.

De chauffeur zegt niets maar trekt met een ruk de achterklep open, die met ijzerdraad vastzit.

‘Als al mijn klanten zo waren, mon ami, dan waren mijn kinderen al lang dood. *Allons, en route.*’

St. Louis ligt te slapen in de middagzon en droomt van oude glorie. De dakpannen op de vervallen Franse gebouwen gloeien in het oranje licht, de palmen op de kade buigen in de bries, en de Sénégal rivier stroomt traag en breed naar de oceaan. Ooit was dit de hoofdstad van de Fransen, de plaats waar in de achttiende eeuw hun verovering van West-Afrika begon. Nu is het een bouwvallige provinciestad die teert op haar herinneringen.

De taxi ratelt over de ijzeren boogbrug die het eiland met het vasteland verbindt, zwenkt langs de witte muren van het koloniale fort, en duikt de wirwar van straatjes van oud St. Louis in. Ik laat me afzetten voor een hotel.

Het is een oud koloniaal gebouw, met smeedijzeren balkons en hoge, smalle luiken, zoals je die in kleine Franse stadjes nog wel ziet. Tweehonderd jaar geleden woonden hier misschien een paar lagere officieren van het koloniale leger, of ambtenaren die bijhielden hoeveel zakken pinda's er die dag waren aangekomen uit het binnenland, terwijl ze met heimwee aan Toulouse dachten, of aan de regenachtige velden van Picardië.

Mijn chauffeur zet mijn tas op de grond, ik betaal en we schudden elkaar de hand. Hij gaat op de markt klanten zoeken, en rijdt dan zo snel mogelijk weer terug naar Dakar.

Van een vermoeid ogende receptionist in een gekreukt wit overhemd krijg ik een kamer op de bovenste verdieping.

‘U heeft geluk,’ zegt hij, ‘het is de laatste. Er is net een grote groep toeristen binnengekomen.’

De kamer is klein, maar het uitzicht over de oude stad is prachtig. Aan de muren hangen zwartwitfoto’s uit het verre verleden van St. Louis. Franse heren met tropenhelmen en stijve boorden kijken me strak aan, over de drempel van de dood. Ze poseren bij de haven, waar een schip klaar ligt om goederen uit het binnenland te lossen. Twee jonge zwarte meisjes slaan het tafereel met grote ogen gade. In de verte, op de achtergrond, zie ik drie spelende jongetjes en een hondje. Zich niet bewust van de fotograaf hebben ze bewogen, hun omtrekken zijn vaag en streperig. Iedereen op deze foto is al jaren dood en tot stof vergaan.

Deze wetenschap geeft me een gevoel van melancholie. Het maakt niet zoveel uit wat we hier op aarde doen. Uiteindelijk eindigen we allemaal als voer voor de wormen en insecten. Aan de andere kant, bedenk ik me, moet dat juist een aansporing zijn om iets van het bestaan te maken. En daarom ben ik hier ook. De laatste jaren werd ik in Nederland voortdurend achtervolgd door de gedachte dat er *meer* moet zijn. Meer dan huisje boompje beestje, meer dan een luxe, geregeld leven in een gespreid maar al te voorstelbaar bedje. Veel te vaak werd ik ’s ochtends wakker met de gedachte: is dit alles?

Ik wil meer van mijn leven maken dan het pad dat ik voor me zag uitgestippeld in Nederland. Een goede baan, een huis, een gezin, een mooie auto, tweemaal per jaar op vakantie. Toen ik aankondigde dat ik mijn filmproductiebedrijf wilde verkopen, verklaarden veel mensen me voor gek. De zaken gingen goed. Ik had naam gemaakt in de filmwereld en kreeg meer projecten aangeboden dan ik aankon. Ik werkte met de beste regisseurs, won prijzen, verdiende veel geld. Ik had een prachtig huis in de grachtengordel en mooie vriendinnen. Geen vaste relatie, daar had ik geen tijd voor. Ik ging driemaal per jaar op dure vakanties. Als je er van buitenaf tegen aankeek was het een droomleven. Maar er knaagde iets aan me. Al lang, al jaren. Ik wist dat er meer moest zijn in dit leven. En in Nederland zou ik het niet vinden. Ik zag een maatschappij die steeds materialistischer werd, een omgeving die steeds verder vervuilde. Ik zag hoe de media de mensen gek maken, hoe wij langzamerhand alle besef verliezen van de dingen waar het werkelijk om gaat. Ik miste het contact met de natuur dat

ik als jongetje had in de polders waar ik opgroeide. Ik miste moeder aarde. En langzamerhand daagde het besef, dat ik snel iets moest doen, want anders zou ik voorgoed worden ingekapseld door het systeem dat ik steeds meer begon te verfoeien. Ik zag mensen om me heen die ME of andere welvaartsziektes kregen, die door overspannenheid of burn out aan de kant werden gezet, ik zag hoe de onmenselijkheid van de maatschappij met de dag toenam. Toegegeven, ik was begin veertig, en de bekende midlife crisis speelde misschien een rol. Dat kreeg ik in ieder geval te horen van veel kennissen, die me waarschuwden om mijn bruggen niet achter me te verbranden. Het was een bevestiging om alles achter te willen laten en op zoek te gaan naar mijn droom, het was een gril om voor onbepaalde tijd naar de binnenlanden van Afrika af te reizen, het was een dwaze opwelling die ik maar beter snel kon vergeten. Dat zeiden ze, en ik zag de jaloezie en de verwarring in hun ogen. Want de stap die ik zette was confronterend, niet alleen voor mezelf, maar ook voor mijn omgeving. Het was een schok om te merken hoeveel mensen net zo'n droom met zich mee dragen. Sommigen stortten hun hart bij me uit. Net als ik wilden ze weg, voorgoed, het onbekende tegemoet. Iedereen had zijn eigen invulling van die droom. Een eiland in de Stille Zuidzee, een klooster in de Himalaya, een paardenboerderij in Spanje. Allemaal wilden ze weg. En geen van allen durfden ze de stap te zetten. Ik besloot om het wel te doen. Daarom ben ik hier gekomen, op zoek naar een droom. Ik begin aan de kust, wil een auto kopen en reis daarmee naar het oosten, naar het hart van het continent. De afgelopen twintig jaar ben ik een paar maal in dit gebied geweest, soms voor mijn werk en soms op vakantie. Ik heb foto's gezien van bizarre, oeroude gebouwen in de binnenlanden van Mali en Niger die in de buurt komen van de tekening van Dali. Ik heb de hoop nog niet opgegeven. De hoop om de plek met die mysterieuze gebouwen te vinden, de magische plek waar Dali mij ooit heen stuurde, waar alle stukjes van de puzzel op hun plaats vallen. De plek waar ik mijn droomkasteel ga bouwen. Ik weet dat de reis zwaar zal zijn. Soms twijfel ik, soms ben ik bang. Maar ik laat me niet tegenhouden.

Een rij oude, stoffige auto's staat te bakken in de zon. Ze hebben de rit door de Sahara overleefd. In het zand onder de palmbomen kamperen de eigenaars uit Duitsland, Frankrijk, Zwitserland. Ze zijn moe van de wekelange rit en de eenzame woestijn, van het slapen onder de blote hemel en het eten uit blik. Op camping Chez Dior, een paar kilometer buiten de stad, spoelen ze het Saharazand van zich af in de lauwe branding. Ze bestellen koud bier en steaks bij het mooie, eeuwig lachende meisje achter de bar, ze

wisselen stoere verhalen uit en ze tellen hun geld. Want als ze na zesduizend kilometers eenmaal in St. Louis zijn aangekomen, is hun geld bijna op en hun vakantie voorbij. Ze willen hun auto verkopen en dan zo snel mogelijk naar huis, met het eerste het beste vliegtuig uit Dakar naar Europa terug. Senegalese autohandelaren sluipen als aasgieren om de wagens heen. De prijzen zijn laag, want er moet verkocht worden. Ik ben ook zo'n aasgier, ook ik hoop op deze camping een koopje te bemachtigen.

Vlak bij de zee is een groot, rond rieten afdak gebouwd, waar houten tafeltjes en strandstoelen onder staan. Er is een klein barretje met een ijskast vol koud bier en een echte stereo, waar de nieuwste cd van Youssou N'Dour op wordt stukgedraaid. Iets verderop zijn onder de bomen kamers gebouwd, waar de reizigers met wat meer geld 's nachts in de koele lucht van een zacht zoemende *clime* kunnen slapen. In het restaurant kun je garnalen, vis, wijn, salades, steaks en frites krijgen, maar je kunt het natuurlijk ook naar je strandstoel laten brengen door een van de jonge meisjes in strakke topjes die hier aan tafel bedienen en desgewenst ook voor andere diensten beschikbaar zijn.

Chez Dior is opgezet door een oudere Fransman, die hier ooit met vakantie terecht kwam. Hij werd verliefd op een Senegalese en op haar land. Hij nam ontslag, verliet Frankrijk en trouwde met Dior, zijn jonge vakantie-liefde. Hij stopte al zijn spaargeld in de camping. Hij begon de zaak op haar naam, want buitenlanders mogen in Senegal niets opzetten, en werkte vijf jaar hard om zijn droom op poten te krijgen. Toen de tent eenmaal liep zette Dior hem aan de kant. Ze was bevriend met de plaatselijke politie-commissaris, beschuldigde de ongelukkige Fransman van drugshandel en hij werd het land uitgezet. Het is een verhaal dat ik vaker heb gehoord in Afrika. En trouwens ook in Azië. Het is een les die ik zelf in Namibië heb geleerd: als het niet hoeft, doe dan in Afrika vooral geen zaken. Het kan je alleen maar problemen opleveren. Een les die ik niet ben vergeten. Nu runt Dior haar koninkrijk met harde hand. De meisjes in de bediening zijn doodsbang voor haar.

Ik zit in de schaduw aan een biertje te nippen en hoor in de verte de branding ruisen. De zee is hier gevaarlijk en de stroming is sterk. Het is af te raden om verder dan kniehoog in het koude water van de Atlantische Oceaan te gaan. Twee Duitsers met lang haar overleggen aan het tafeltje naast me over de verkoop van hun auto. Ik heb hem al zien staan, een oude Peugeot bestel met een nummerbord uit Frankfurt. Ik maak uit hun gesprek op dat ze een bod van vijfhonderdduizend francs hebben gekregen van een van de plaatselijke handelaren.

'Dass ist doch total lächerlich,' zegt de een verontwaardigd tegen zijn maat.